ЗМІСТ

Льодяникові черевички

КУПИТИ

Переглянути та купити книгу на **book2go.com.ua**

Про книгу

Після подій, які відбуваються в першому романі, минуло п’ять років. Віана вже з двома доньками переїхала в паризький район Монмартр, де намагається продовжувати справу свого життя — створювати магічний шоколад. Однак бізнес іде вкрай неуспішно, Анук перетворилася на бунтівного підлітка та все гірше ладнає з матір’ю, а саму Віану зсередини розривають страхи й невпевненість у майбутньому.

Саме в такий непростий час на порозі шоколадної крамнички з’являється Зозі де л’Альба. Вона легко знаходить спільну мову з Анук, дарує радість клієнтам, як це колись робила Віана, а також підштовхує головну героїню назустріч коханню. Бізнес іде в гору, за вікном казкова атмосфера Гелловіну і Різдва. Та чи добра бажає Зозі де л’Альба? Хто насправді ця жінка та з чим цього разу доведеться стикнутися Віані на шляху до щастя?

ЛЬОДЯНИКОВІ ЧЕРЕВИЧКИ

Джоан Гарріс

Найголовніше сховано всередині

КСД

ЛЬОДЯНИКОВІ ЧЕРЕВИЧКИ

Joanne Harris

THE LOLLIPOP SHOES

A Novel

Джоан Гарріс

ЛЬОДЯНИКОВІ ЧЕРЕВИЧКИ

Роман

ХАРКІВ 2023 р. КСД

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
2023

ISBN 978-617-15-0251-2 (epub)

Жодну з частин цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва

Електронна версія зроблена за виданням:

Перекладено за виданням:Harris J. The Lollipop Shoes : A Novel / Joanne Harris. — London : Black Swan, 2007. — 592 p.

Переклад з англійської *Дар'ї Петрушенко*

Гарріс Дж.

Г20 Льодяникові черевички : роман / Джоан Гарріс ; переклад з англ. Д. Петрушенко. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2023. — 512 с.

ISBN 978-617-15-0061-7
ISBN 978-0-5527-7315-7 (англ.)

Після подій, які відбуваються в першому романі, минуло п'ять років. Віана вже з двома доньками переїхала в паризький район Монмартр, де намагається продовжувати справу свого життя — створювати магічний шоколад. Однак бізнес іде вкрай неуспішно, Анук перетворилася на бунтівного підлітка та все гірше ладнає з матір'ю, а саму Віану зсередини розривають страхи й невпевненість у майбутньому. Саме в такий непростий час на порозі шоколадної крамнички з'являється Зозі де л'Альба. Вона легко знаходить спільну мову з Анук, дарує радість клієнтам, як це колись робила Віана, а також підштовхує головну героїню назустріч коханню. Бізнес іде вгору, за вікном казкова атмосфера Гелловіну і Різдва. Та чи добрі наміри має Зозі де л'Альба? Хто насправді ця жінка та з чим цього разу доведеться стикнутися Віані на шляху до щастя?

УДК 821.111

© Frogspawn Ltd, 2007

© Depositphotos.com / TheFactoryofLight, forton, обкладинка, 2023

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2023

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2023

Присвячується А. Ф. Г.

Подяки

Ще раз сердечно дякую всім, хто допоміг виплекати цю книжку — від її перших дитячих кроків до гордої ходи на підборах. Дякую Серафіні Кларк, Дженніфер Люїтлен, Брі Бьоркмен і Пітерові Робінсону; моїй фантастичній редакторці Франчесці Ліверсідж; Клер Ворд за її прекрасний дизайн книжки; моїй дивовижній видавниці Луїз Пейдж-Ланд і всім друзям у лондонському «Трансворлді». Велика подяка також Лорі Ґранді в Мілані та Дженніфер Брель, Лізі Ґаллагер і всім із «ГарперКоллінз», що в Нью-Йорку. Дякую також моїй персональній помічниці Енн Райлі; Маркові Річардзу за ведення вебсайту; Кевінові за керування всім іншим; Анушці за еншіладас і «Вбити Білла»; Джулз, злій тітці Анушки, і Крістоферові, Нашій Людині в Лондоні. Особливі подяки Мартінові Маєрзу, найкращому представникові, який рятував мою психіку цього Різдва, а також усім відданим представникам, продавцям книжок, бібліотекарям і читачам, завдяки яким мої твори досі є на полицях.

1. Середа, 31 жовтня`Dia de los Muertos[1]

Відносно маловідомий факт: упродовж одного лише року близько двадцяти мільйонів листів надходить померлим. Люди — усі ті скорботні вдови й потенційні спадкоємці — забувають припинити розсилання пошти, тож передплати на журнали ніхто не скасовує, дальніх родичів не сповіщає, бібліотечні штрафи не сплачує. Це двадцять мільйонів рекламних проспектів, банківських виписок, кредитних карток, любовних листів, сумнівних розсилок, привітань, пліток і рахунків, які щодня впускають на килимки або паркетні підлоги, буденно просовують крізь балки, запихають до поштових скриньок; вони накопичуються на сходових клітках, лишаються непрочитані на ґанках та східцях і ніколи не доходять до свого адресата. Мертвим байдуже. Але байдуже й живим. Живі опікуються лише власними дрібними клопотами, геть не здогадуючись, що зовсім поряд відбувається диво. Мертві оживають.

Щоб оживити мерця, багато не треба. Кілька рахунків, ім’я, поштовий індекс — нічого такого, чого не знайдеш у старому пакеті домашнього сміття, розірваному (мабуть, лисицями) й покинутому на порозі, мов дарунок. Багато можна дізнатися з покинутої пошти: імена, банківські реквізити, паролі, електронні адреси, коди безпеки. Маючи потрібний набір особистих даних, можна відкрити рахунок у банку, винайняти авто, навіть оформити новий паспорт. Мертвим таке вже не потрібне. Як я й казала — дарунок, що лише чекає, доки його підберуть.

Іноді Доля навіть доправляє його особисто, тож завжди слід бути пильною. *Carpe deim*[2], і кожен сам за себе. Ось тому я завжди читаю некрологи. Іноді вдається привласнити особистість ще до того, як відбудеться поховання. І тому, побачивши знак, а під ним — поштову скриньку зі жменею листів, я прийняла дарунок із милостивою усмішкою.

Звісно, це була не моя поштова скринька. Поштові послуги тут кращі, ніж у більшості місць, і листи рідко надходять не за адресою. Ще одна причина, чому я полюбляю Париж. А ще за їжу, вино, театри, крамниці та в прямому сенсі необмежені можливості. Але не за паризькі ціни — накладні витрати тут надзвичайні. До того ж мені вже

якийсь час кортіло віднайти себе заново. Майже два місяці я вела безпечну гру, викладаючи в ліцеї 11-го округу, але, зважаючи на нещодавні проблеми на цьому місці, вирішила остаточно піти (забравши з факультету коштів на суму двадцять п’ять тисяч євро, щоб покласти на рахунок, відкритий на ім’я колишньої колеги, й тихо зняти за кілька тижнів) і пошукати житло в оренду.

Спочатку спробувала Лівий берег. Житло там було мені не по кишені, але дівчина з агенції цього не знала. Отож, з англійським акцентом і під іменем Емми Віндзор, із сумочкою «Малберрі», недбало взятою у згин ліктя, і в сукні від «Прада», що ніжно обвивала мої гомілки у шовкових панчохах, я провела приємний ранок, розглядаючи пропозиції.

Попросила показувати мені тільки порожнє житло. Таких було декілька на Лівому березі: квартири з просторими кімнатами й краєвидом на ріку; розкішні квартири із садами на даху; пентхаузи з паркетними підлогами.

З деяким сумом я всіх їх відхилила, хоч і не втрималася прихопити дорогою кілька корисних предметів. Журнал, досі в обгортці, із клієнтським номером отримувача, кілька рекламних проспектів, а в одній квартирі — справжнє золото: банківська картка на ім’я Амелі Довіль, для активації якої потрібен був лише телефонний дзвінок.

Я залишила дівчині свій номер мобільного. Телефонний рахунок належав Ноель Марслен, чию особистість я привласнила кілька місяців тому. Її платежі здійснюються дотепер (бідолашна жінка померла торік у віці дев’яноста чотирьох років), а це означає, що тим, хто відстежує мої дзвінки, буде трохи важко знайти мене. Мій обліковий запис в інтернеті — теж на її ім’я й залишається повністю оплаченим. Ноель надто цінна, щоб її втратити. Та вона ніколи не стане моєю головною особистістю. Насамперед я не хочу мати дев’яносто чотири роки. І вже втомилась отримувати оту рекламу сходових підіймачів.

Моєю останньою публічною особистістю була Франсуаза Лаврі, викладачка англійської в ліцеї Руссо в 11-му окрузі. Тридцять два роки, народилася в Нанті, була одружена з Раулем Лаврі, овдовіла впродовж року, коли він загинув в автотрощі напередодні річниці — доволі романтичний момент, як на мене, що пояснювало її легкий флер меланхолії. Сувора вегетаріанка, доволі сором’язлива, сумлінна, але не

настільки талановита, щоб становити загрозу. Загалом гарна дівчина, і це просто доводить, що ніколи не варто судити за зовнішністю.

Сьогодні, однак, я інша людина. Двадцять п’ять тисяч євро — чималенька сума, і завжди є ризик, що хтось почне підозрювати правду. Більшість людей не підозрюють (більшість не помітять злочину, якщо він відбуватиметься просто на їхніх очах), але я досягла успіхів не ризиком і вже знала, що безпечніше лишатися в русі.

Тож я подорожую без багажу — лише потерта шкіряна валіза й ноутбук «Соні» з підробками понад ста можливих осіб — і можу зібратись і втекти, замівши всі сліди менше як за вечір.

Так зникла Франсуаза. Я спалила її папери, кореспонденцію, банківські виписки, нотатки. Закрила всі рахунки на її ім’я. Книжки, одяг, меблі та решту віддала в Червоний Хрест. Нема ніякої користі обростати мохом.

Після того я мала віднайти себе заново. Вселилася до дешевого готелю, розрахувалася карткою Амелі, зняла із себе одяг Емми й пішла по крамницях.

Франсуаза вдягалася старомодно — практичні підбори та охайні шиньйони. Моя нова персона, однак, має інший стиль. Звати її Зозі де л’Альба, явна іноземка, хоч, мабуть, важко вгадати країну її походження. Вона колоритна, якою Франсуаза не була, — носить біжутерію у волоссі, обожнює яскраві кольори та легковажні силуети, полюбляє базари й вінтажні крамниці, її навіть у труні не побачиш у практичному взутті.

Заміна була виконана акуратно. Я увійшла до крамниці Франсуазою Лаврі, у сірій костюмній парі і з ниткою фальшивих перлів. За десять хвилин вийшла звідти іншою людиною.

Лишається проблема: куди йти? Про Лівий берег, хоч і спокусливий, немає мови — хоча, гадаю, Амелі Довіль може стати в пригоді ще тисячі разів, перш ніж доведеться позбутись її. Звісно, я маю й інші джерела, не враховуючи останнього, — мадам Бошам, відповідальну секретарку на моїй колишній роботі.

Так легко взяти кредит. Вистачить кількох сплачених комунальних рахунків, навіть старого водійського посвідчення. А зі зростанням онлайн-продажів можливості регулярно розширюються.

Але ж потреби значно, значно ширші, ніж джерело прибутку. Нудьга обурює мене. Я потребую більшого. Простору для моїх здібностей,

пригод, виклику, зміни.

Життя.

І саме це піднесла мені Доля, ніби випадково, цього вітряного жовтневого ранку на Монмартрі, коли я глянула у вікно крамниці й побачила охайну маленьку табличку, прикріплену до дверей:

Ferme´ pour cause de de´ce`s[3].

Минув деякий час, відколи я востаннє приходила сюди. Уже й забула, як мені тут подобалось. Кажуть, Монмартр — останній район у Парижі, і ця частина Бют[4] — майже пародія на сільську Францію, з її кав'ярнями та маленькими *crêperies*[5], з будинками, пофарбованими в рожевий або фісташковий колір, з фальшивими віконницями та геранню на кожному підвіконні; все дуже свідомо мальовниче, ніби мініатюрна декорація для кіно з підробним шармом, який майже не приховує його кам'яного серця.

Можливо, тому мені тут так подобається. Це ідеальне місце для Зозі де л'Альба. І опинилась я тут майже випадково: зупинилася на площі за базилікою Сакре-Кер, купила каву з круасаном у барі під назвою «Малюк Пенсон» і сіла за столик надворі.

Олив'яна блакитна дошка високо на розі сповіщала назву — площа Фальшивомонетників. Маленька й тісна, мов охайно застелене ліжко. Кав'ярня, *crêperie*, кілька крамниць. Більше нема нічого. Навіть де́рева, щоб згладити кути. Аж тут, з якоїсь причини, мою увагу привернула крамниця — щось на зразок пафосної *confiserie*[6], подумала я, хоч табличка над дверима була порожня. Незважаючи на напівопущені жалюзі, з того місця, де я сиділа, проглядалася вітрина та яскраво-блакитні, мов небесна гладь, двері. Тихий повторюваний звук долинув через площу — ґроно дзвіночків, підвішених над дверима, посилало негучні випадкові ноти, мов сигнали в повітрі.

Чим вона притягувала мене? Я не могла сказати. Стільки маленьких крамниць уздовж кролятника вулиць, що веде на Бют-де-Монмартр, туляться на брукованих перехрестях, мов утомлені покутники. З вузькими фасадами, горбаті, часто сирі на рівні першого поверху, вони коштують в оренду цілого статку і своїм тривалим існуванням завдячують переважно тупості туристів.

Кімнати над ними рідко кращі. Маленькі, тісні та незручні; шумні вночі, коли місто внизу оживає; холодні взимку, а більшість явно нестерпні влітку, коли сонце нагріває важкі кам’яні плити, а єдине вікно — на даху, менше як вісім дюймів завширшки, — не впускає нічого, окрім задушливого жару.

І все ж — *щось* у ній викликало мій інтерес. Мабуть, листи, що стирчали з металевих щелеп поштової скриньки, мов лукаво висолоплений язик. Можливо, летючі запахи мускатного горіха та ванілі (чи то була просто сирість?), які долинали з-під небесно-блакитних дверей. Чи вітер, що загравав з крайкою моєї спідниці, дражнячи дзвіночки над дверима. Чи, може, сповіщення — охайними, виведеними вручну літерами — з його невисловленою, дражливою внутрішньою силою.

Зачинено у зв’язку зі смертю.

На той час я вже допила каву з круасаном. Розрахувалася, встала й підійшла подивитися ближче. Крамниця виявилася *chocolaterie*[7]; крихітна вітрина заставлена коробочками й бляшанками, за якими в напівтемряві виднілися таці й піраміди шоколаду, кожна під круглим скляним куполом, мов весільні букети сторічної давнини.

Позаду мене, у барі «Малюк Пенсон» двоє літніх чоловіків їли варені яйця з довгими скибочками хліба з маслом, *a patron*[8] у фартусі доволі голосно шпетив когось на ім’я Пополь, котрий був винен гроші.

Окрім цього, на площі досі було майже безлюдно, тільки одна жінка підмітала тротуар і двійко художників з мольбертами під пахвами прямували до площі Тертр.

Один з них, молодий чоловік, привернув мою увагу.

— Гей! Це ви!

Мисливський клич портретиста. Я добре його знаю — сама була такою — і знаю цей вираз задоволеного осяяння, який означає, що він знайшов свою музу; що його пошуки тривали багато років; і що, скільки б він не взяв з мене за результат своєї наполегливості, це аж ніяк не буде справедливою ціною за ідеальність його *шедевра*.

— Ні, це не я, — сухо мовлю. — Знайдіть для увічнення когось іншого.

Він знизав плечима, скривив обличчя й поплентався назад до свого друга. *Chocolaterie* була цілком у моєму розпорядженні.

Я глянула на листи, які досі стирчали, свавільно запхані, з поштової скриньки. Не було жодної вагомої підстави ризикувати. Але правда в тому, що маленька крамниця притягувала мене, ніби щось блискуче між камінням бруківки, що могло виявитися монетою, перснем або ж просто шматком фольги, в якій відбивається світло. А в повітрі витав шепіт обіцянки, до того ж був Гелловін, *Día de los Muertos*, завжди щасливий день для мене — день починань і завершень, день лихих вітрів, лукавих послуг і вогнів, що палають уночі. Час таємниць, див — і, звісно, мертвих.

Я востаннє швидко огледілася. Ніхто не дивився. Упевнена: ніхто не бачив, як одним швидким рухом я поклала листи собі до кишені.

Осінній вітер налітав важкими поривами, здіймаючи куряву на площі. Пахло димом — не паризьким димом, а димом з мого дитинства, який я нечасто згадувала, — з ароматом пахощів, плюмерії та опалого листя. На Бют-де-Монмартр немає дерев. Це просто брили, чия святкова глазур ледь приховує їхню цілковиту прісність. Але небо мало різкий колір яєчної шкаралупи, позначений складним візерунком димових слідів, мов містичних символів на блакиті.

Серед них я побачила Качан Кукурудзи, знак Оббілованого — пропозиція, дарунок.

Я всміхнулася. Чи можливий такий збіг?

Смерть і дарунок — в один день?

Якось, у далекій юності, я поїхала з матір’ю до Мехіко — подивитися на руїни ацтеків і відсвяткувати День мертвих. Я обожнювала його театральні традиції: квіти, *pan de meurto*[9], спів і цукрові черепи. Але найбільше мені подобалась піньята — мальоване опудало тварини з пап’є-маше, підвішене над феєрверками й заповнене солодощами, монетами та маленькими загорнутими подарунками.

Метою гри було підвісити піньяту над дверима й жбурляти в неї дрючками та камінням, доки та не розірветься, вивільнивши призи.

Смерть і дарунок — два в одному.

Це не могло бути збігом. Цей день, ця крамниця, цей знак у небі — наче сама богиня смерті Міктекачіуатль поставила їх на моєму шляху. Моя особиста піньята…

Я з усмішкою відвернулась і помітила, що за мною хтось спостерігає. За дюжину кроків зовсім нерухомо стояла дитина — дівчинка років одинадцяти чи дванадцяти, у яскраво-червоному пальті, у злегка подертих коричневих шкільних черевиках і з глянцево-чорним волоссям, мов на візантійській іконі. Вона дивилася на мене без жодного виразу, трохи схиливши голову набік.

На мить я спитала себе, чи бачила дівчинка, як я взяла листи. Не можна знати напевне, чи довго вона тут стоїть, тож я просто зобразила найбільш привабливу усмішку й запхала жменю листів ще глибше до кишені пальта.

— Привіт, — мовила до неї. — Як тебе звати?

— Анні, — сказала дівчина, не всміхаючись у відповідь. Її очі були цікаві — блакитно-зелено-сірі; а губи такі червоні, що здавалися намальованими. Разюче видовище в прохолодному ранковому світлі — і, доки я дивилася, ті очі ніби зробилися ще яскравішими, увібравши тіні осіннього неба.

— Ти не звідси, так, Анні?

Вона кліпнула на це, мабуть, здивована, звідки я знаю. Паризькі діти ніколи не заговорюють із незнайомцями. Підозріливість міцно вкорінена в їхню свідомість. Ця ж дівчинка була інакшою — мабуть, настороженою, та не проти спілкування — і явно вразлива до чарів.

— Звідки ви знаєте? — нарешті спитала вона.

Удар перший. Я всміхнулася.

— Чую з твого голосу. Звідки? З півдня Франції?

— Не зовсім, — сказала вона. Але вже всміхалася.

Можна багато дізнатися з розмови з дітьми. Імена, професії, дрібні деталі, які надають втіленню чужої ролі того безцінного штриха автентичності. Більшість паролів в інтернеті складаються з імен чиїхось дітей, дружин, навіть домашніх улюбленців.

— Анні, ти хіба не маєш бути в школі?

— Не сьогодні. Сьогодні вихідний. До того ж… — вона подивилася на двері з написаною від руки табличкою.

— Зачинено у зв’язку зі смертю, — сказала я.

Вона кивнула.

— Хто помер?

Її яскраво-червоне пальто аж ніяк не скидалося на скорботну одіж, і ніщо в обличчі не натякало на горе.

Якусь мить Анні мовчала, але я помітила спалах у її блакитно-сірих очах, злегка гордовитий вираз ніби зважував: моє запитання недоречне чи щиро співчутливе.

Нехай дивиться. Я звикла, що мене роздивляються. Таке іноді трапляється, навіть у Парижі, де аж ніяк не бракує красунь. Я кажу «красунь» — але це ілюзія, найпростіші з чарів, та й навряд чи чари взагалі. Нахил голови, певна манера ходи, одяг, що відповідає моменту, — і кожна може зробити так само.

Ну, *майже* кожна.

Я зачарувала дівчинку найяскравішою усмішкою, солодкою, зухвалою і трохи сумною, на мить перетворившись на розкуйовджену старшу сестру, якої вона ніколи не мала, гламурну бунтівницю з цигаркою «Ґолуаз» у руці, у вузькій спідниці, в неонових кольорах і непрактичних туфлях, котрі, я знаю, вона потай мріє мати й собі.

— Не хочеш розповісти? — спитала я.

Вона ще секунду дивилася на мене. Старша дитина, як я могла судити; втомлена, надто втомлена бути хорошою й небезпечно близька до бунтівного віку. У її незвичайно ясних кольорах я прочитала трохи волі, трохи смутку, нотку гніву та яскраву нитку чогось не до кінця визначеного.

— Ну ж бо, Анні. Розкажи мені. Хто помер?

— Моя мати, — сказала вона. — Віана Роше.

1 День мертвих (*ісп.*). (*Тут і далі прим. перекл.*)
2 Живи цим днем (*лат.*).
3 Зачинено у зв’язку зі смертю (*фр.*).
4 Бют-де-Монмартр — 130-метрова гора, найвища точка Парижа, на якій розташований район Монмартр.
5 Пекарня, де продають млинці (*фр.*).
6 Кондитерська (*фр.*).
7 Кондитерська, де продають вироби із шоколаду (*фр.*).
8 Господар (*фр.*).
9 Хліб мерця (*ісп.*) — солодкий хліб, який традиційно випікають у Мексиці до Дня мертвих.

2. Середа, 31 жовтня

Віана Роше. Багато часу спливло, відколи я мала *це* ім’я. Наче пальто — улюблене, але давно відкладене — я майже й забула, яке воно приємне на дотик, яке напрочуд тепле та зручне. Я стільки разів змінювала ім’я — *обидва* наші імені, доки ми переїздили з одного містечка до іншого, йдучи за вітром, — що вже мала б перерости це бажання. Віана Роше давно померла. І все ж…

І все ж мені *подобалося* бути Віаною Роше. Подобалася форма, в яку складалися їхні губи, коли його промовляли. *Віана* — наче усмішка. Наче слово привітання.

Авжеж, тепер у мене нове ім’я, не дуже відмінне від старого. Я маю життя — краще життя, як сказав би хтось. Та це не одне й те саме. Через Розетту; через Анук; через усе, що ми залишили позаду в Ланскне-су-Тан того Великодня, коли вітер змінився.

Той вітер. І зараз чую, як він дме. Загадковий, але владний, він диктував нам кожен крок. Моя мати відчувала це, і я теж — навіть тут, навіть зараз, коли він підхоплює нас, мов листя, й несе у цей ріг провулка, роздираючи на клапті об каміння.

V’la` bon vent, v’la` jolie vent…[10]

Я гадала, ми змусили його затихнути назавжди. Але вітер може пробудити найменша дрібниця: слово, знак, навіть смерть. Буденних речей не існує. Усе має значення, нагромаджується, доки нарешті зміститься баланс — і ми поїдемо знову, знову в дорогу, мовлячи про себе: «Ну, мабуть, наступного разу…»

Що ж, тепер наступного разу не буде. Цього разу я не тікатиму. Не хочу починати заново, як ми робили вже стільки разів, до та після Ланскне. Тепер ми залишимось. Чого б це не вартувало. Чого б це не коштувало нам, ми залишимось.

Ми зупинилися в першому містечку, що не мало церкви. Затрималися на шість тижнів, а тоді рушили далі. Три місяці, потім тиждень, місяць, ще тиждень, дорогою змінюючи імена, доки дитина не почала заявляти про себе.

На той час Анук було майже сім. Думка про маленьку сестричку схвилювала її, але я так утомилася, так утомилася від цих нескінченних містечок з рікою, маленькими будинками й геранню в горщиках на вікнах і від того, як люди дивляться на нас — особливо на неї — й ставлять запитання, завжди однакові.

«Ви здалека? Житимете тут у родичів? Месьє Роше теж приїде?»

А коли ми відповідали, з'являвся той погляд, той оцінювальний погляд, яким вони роздивлялися ношену одіж, нашу єдину валізу й вигляд утікачок, що свідчить про забагато вокзалів, стоянок і готельних номерів, залишених охайними та порожніми.

І — ох, як мені кортіло нарешті стати вільною. Вільною, як ми ніколи не були; вільною залишатися в одному місці; відчувати вітер і не зважати на його поклик.

Але, як би наполегливо ми не намагалися, поговір ішов за нами слідом. Якийсь скандал — стверджували чутки. За участі одного священника — так хтось чув. А жінка? Циганка; зналася з річковими бурлаками; видавала себе за цілительку; розумілася на травах. І ще хтось помер — казали чутки — мабуть, отруївся чи просто не пощастило.

Зрештою, це було неважливо. Чутки розросталися, мов звіробій улітку, збиваючи нас з ніг, переслідуючи, хапаючи за п'яти, і потроху я почала розуміти.

Щось сталось упродовж наших мандрів. І це змінило нас. Може, ми затрималися на день — на тиждень — довше в одному з тих містечок. Щось було інакше. Тіні видовжилися. Ми тікали.

Тікали від чого? Тоді я не знала, але вже бачила у своєму відбитті, у дзеркалах готельних номерів і блискучих вітринах. Я завжди носила червоні черевики, індійські спідниці з дзвіночками на крайці; вживані пальта зі стокротками на кишенях, джинси, вишиті квітами й листям. Зараз же я намагалася змішатися з юрбою. Чорні пальта, чорні черевики, чорний берет на чорному волоссі.

Анук не розуміла.

— Чому ми не могли залишитися цього разу?

Постійний рефрен тих ранніх днів. Я почала жахатися навіть назви того місця, спогадів, що липнули, мов реп'яхи, до нашого дорожнього одягу. День у день ми пересувалися з вітром. А вночі лежали пліч-о-пліч у якійсь кімнаті над кав'ярнею, або готували гарячий шоколад над

похідною грубкою, або запалювали свічки й гралися в театр тіней на стіні, розповідали казкові історії про чари, відьом, пряничні будиночки й темних чоловіків, які перекидалися на вовків й іноді більше не ставали людьми.

Але на той час казки´ лишилися просто казками. *Справжні* чари — ті, з якими ми жили все життя, чари моєї матері з амулетами та заклинаннями, із сіллю під дверима та червоним шовковим саше, щоб умилостивити добрих богів, — якось зіпсувалися для нас того літа. Так павук з настанням опівночі перетворюється з доброго знаку на лихий і плете своє павутиння, щоб ловити в нього наші сни. І з кожним незначним заклинанням або чаклунством, з кожною перетасованою картою, кожною кинутою руною, кожним знаком, накресленим на одвірку, щоб відвернути невдачу, вітер віяв лише сильніше, смикаючи нас за одяг, гаркаючи на нас, мов голодний собака, тягнучи туди й сюди.

І все ж ми тікали швидше за нього: збирали сезонні вишні та яблука, а решту часу працювали в кав’ярнях і ресторанах, заощаджували гроші, змінювали імена в кожному місті. Ми стали обережними. Ми мусили. Ховалися, наче куріпки в полі. Не літали й не співали.

І потроху ті карти таро були відкладені, трави лишалися невикористаними, а місяць-молодик з’являвся і йшов, і знаки, витатуювані на наших долонях на щастя, поблякли й змилися.

Настав час відносного спокою. Ми залишились у місті. Я знайшла нам житло, довідалася про школи та лікарні. Купила дешеву обручку на *marché aux puces*[11] і стала називатися мадам Роше.

А потім, у грудні, в лікарні на околицях Ренна народилася Розетта. Ми знайшли собі тимчасове помешкання — в Ле-Лавез, містечку на Луарі. Винайняли квартиру над *crêperie*. Нам там подобалось. Ми могли залишитись…

Але грудневий вітер думав інакше.

V’la` bon vent, v’la` jolie vent V’la` bon vent, ma mie m’apelle[12].

Мати навчила мене цієї колискової. Це стара пісня, пісня любові, заклинання, і я співала її тоді, щоб заспокоїти вітер, умовити його цього разу облишити нас, заколисати принесене з лікарні немовля, що

скиглило. Маля, що не їло й не спало, а кричало по-котячому ніч у ніч, доки навколо вищав і бився вітер, мов розлючена жінка. І щоночі я заколисувала його, називаючи «добрим вітром, веселим вітерцем» словами моєї пісні, як колись простий люд називав Фурій, звертаючись до них «Ласкаві пані» та «Добрі душі» в надії уникнути їхньої помсти.

Чи Добрі душі переслідують мертвих?

Вони знайшли нас знову на березі Луари, і знову нам довелося тікати. Цього разу до Парижа — Парижа, міста моєї матері й місця мого народження, куди, я присягалася, ми ніколи не повернемось. Але велике місто пропонує певну невидимість тим, хто її шукає. Ми вже не здавалися папугами серед горобців, носили тепер кольори місцевих птахів — надто ординарні, надто сірі, щоб глянути вдруге чи навіть уперше. Моя мати втекла до Нью-Йорка, щоб там померти; я втекла до Парижа, щоб відродитися. Хворі чи здорові? Щасливі чи сумні? Багаті чи бідні? Великому місту байдуже. У великого міста інші справи. Без жодного запитання воно проходить повз і прошкує своїм шляхом, навіть не знизавши плечима.

І все одно рік видався важкий. Було холодно. Немовля плакало. Ми зупинились у горішній кімнаті біля бульвару Шапель, і вночі неонові вивіски, що спалахували червоним і зеленим, зводили нас з розуму. Я могла б припинити це: знала закляття, з яким це так само легко, як світло вимкнути, — та я обіцяла, що «більше ніяких чарів». Тож ми спали уривками між червоним та зеленим, а Розетта й далі плакала аж до Водохреща (чи принаймні так здавалося), і вперше наш *galette des rois*[13] був не домашній, а з крамниці, та й святкового настрою все одно ніхто не мав.

Я так ненавиділа Париж того року. Ненавиділа холод, бруд і запахи, грубість парижан, гуркіт залізниці, насильство, ворожість. Незабаром я дізналася, що Париж — це не місто. Це просто купа мотрійок, вкладених одна в одну, кожна — зі своїми традиціями та забобонами, кожна зі своєю церквою, мечеттю, синагогою, і всі вони кишать фанатиками, плітками, шпигунами, цапами-відбувайлами, невдахами, коханцями, лідерами та об’єктами глузування.

Траплялися добрі люди, як-от індійська родина, яка доглядала Розетту, доки ми з Анук ходили на ринок, або бакалійник, який віддавав нам побиті фрукти та овочі зі своєї ятки. Інші були не такі. Бородаті чоловіки, що відводили очі, коли ми з Анук проминали

мечеть на вулиці Мірра, жінки біля церкви Святого Бернара, що дивилися на мене, як на бруд.

Відтоді все дуже змінилося. Ми нарешті знайшли своє місце. Менше як за пів години ходи від бульвару Шапель, на площі Фальшивомонетників, існує інший світ.

Монмартр — це маленьке містечко, казала моя мати, острівець, що підноситься над паризьким туманом. Авжеж, він не схожий на Ланскне, та все одно це гарна місцина з маленьким житлом над крамницею, кухнею в задньому приміщенні та кімнатами для Розетти і для Анук, під карнизами з пташиними гніздами.

Наша *chocolaterie* колись була маленькою кав’ярнею під керівництвом пані на ім’я Марі-Луїза Пуссен, яка мешкала нагорі, на другому поверсі. Мадам прожила там двадцять років, пережила смерть свого чоловіка та сина і зараз, коли мала за шістдесят і її здоров’я погіршувалося, все одно вперто відмовлялася йти на пенсію. Вона потребувала допомоги — мені потрібна була робота. Я погодилася керувати її бізнесом за маленьку платню й дозвіл розпоряджатися кімнатами на третьому поверсі, і в міру того, як мадам усе менше втручалася, ми перетворили крамницю на *chocolaterie*.

Я замовляла товар, вела бухгалтерію, організовувала доставку, займалася продажами. Я розбиралася з ремонтними та будівельними роботами. Наша угода тривала понад три роки, і ми звикли до цього. Ми не маємо саду чи великого простору, але з нашого вікна видно Сакре-Кер, що здіймається над вулицями, мов дирижабль. Анук пішла до середньої школи — ліцею Жуля Ренара, одразу за бульваром Батіньйоль, — вона розумниця й старанно навчається. Я пишаюся нею.

Однак Розетті майже чотири роки, і, звісно, до школи вона не ходить. Натомість сидить зі мною у крамниці, викладаючи на підлозі візерунки з ґудзиків та цукерок, розташовуючи їх рядами за кольором і формою, або малює, заповнюючи сторінку за сторінкою у своїх альбомах маленькими зображеннями тварин. Вона вивчає мову жестів і швидко нарощує словниковий запас, включно з жестами «добре», «більше», «ходи сюди», «дивися», «човен», «ням», «картина», «знову», «мавпа», «качки» й зовсім нещодавно — і до захвату Анук — «дурня».

Зачиняючи крамницю на обід, ми йдемо до парку Тюрлюр, де Розетта полюбляє годувати птахів, або трохи далі — на цвинтар Монмартр, який любить Анук за його похмуру велич і силу-силенну

котів. Або я розмовляю з іншими власниками крамниць у *quartier*[14]: з Лораном Пенсоном, який тримає маленький неохайний кафе-бар через площу; з його відвідувачами, здебільшого завсідниками, котрі приходять поснідати й засиджуються до обіду; з мадам Піно, що продає поштівки та релігійні дрібнички на розі; з художниками, які отаборилися на площі Тертр, сподіваючись привернути туди туристів.

Є чітка відмінність між мешканцями Бют і решти Монмартру. Бют вища в усьому — принаймні для моїх сусідів з площі Фальшивомонетників. Останній форпост паризької автентичності в місті, нині захопленому іноземцями.

Ці люди ніколи не купують шоколаду. Правила суворі, хоч і неписані. Деякі місця — лише для немісцевих, як-от *boulangerie-pâtisserie*[15] на площі Ґалет, з її дзеркалами у стилі артдеко, кольоровим склом і бароковими грудами макарунів[16]. Місцеві ходять на вулицю Труа-Фрер, до дешевшої, менш примітної *boulangerie*, де хліб кращий і щодня випікають свіжі круасани. Так само місцеві їдять у «Малюку Пенсоні», з вініловими стільницями й *plat du jour*[17], тоді як чужинці, такі як ми, потай віддають перевагу «Богемі» чи навіть гірше — «Ля Мезон Роз», куди справжні сини та доньки Бют ніколи не зайдуть, як і не позуватимуть художникові на терасі кав’ярні на площі Тертр і не підуть на месу до базиліки Сакре-Кер.

Ні, наші відвідувачі здебільшого нетутешні. Ми маємо своїх завсідників: мадам Люзрон, яка зазирає до нас щочетверга дорогою на цвинтар і завжди купує те саме, — три ромових трюфелі, не більше й не менше, в подарунковій коробці, перев’язаній стрічкою. Мініатюрна білява дівчина з обкусаними нігтями, котра приходить випробовувати силу волі. І Ніко з італійського ресторану на вулиці Коленкур, який заходить майже щодня і своєю нестримною пристрастю до шоколаду — і взагалі до всього — схожий на одну людину, яку я колись знала.

А ще є періодичні відвідувачі. Ті, хто просто заходить подивитися, або купити подарунок, або задовольнити свою щоденну примху: трохи ячменю, коробку фіалок, пакунок марципана або *pain d’épices*[18], трояндові помадки або зацукрований ананас, занурений у ром і нашпигований гвоздикою.

Я знаю всі їхні вподобання. Знаю, чого вони хочуть, хоч ніколи не кажу. Це було б надто небезпечно. Анук уже одинадцять, і подеколи я майже відчуваю це — жахливе знання, яке тріпоче в ній, мов тварина в клітці. Анук, моє літнє дитя, яка в минулі дні могла збрехати мені не більше, ніж розучитись усміхатися. Анук, яка колись могла лизнути моє обличчя й репетувати: «Я тебе люблю!» — в публічних місцях. Анук, моя маленька незнайомка, тепер іще менш близька, з її настроями, дивним мовчанням, химерними казками й тим, як вона іноді дивиться на мене, звузивши очі, ніби намагається побачити щось напівзабуте в повітрі за моєю головою.

Звісно, мені довелося змінити їй ім'я. Сьогодні я — Янна Шарбонно, а вона — Анні, хоч для мене завжди буде Анук. Та річ не в нових іменах. Ми вже стільки разів їх змінювали. Але щось іще вислизнуло від мене. Не розумію, що саме, але знаю, як я це проґавила.

Вона росте, казала я собі. Віддаляючись, зіщулюючись, мов дитина, помічена в дзеркальній залі, — Анук у дев'ять років, досі більш сонячна, ніж схожа на тінь, Анук у сім років, Анук у шість, яка тягне свої клишаві ноги в жовтих гумових чоботах, Анук з Пантуфлем, що розмито проглядає за її спиною, Анук з піною цукрової вати в маленькому рожевому кулачку — звісно, все тепер зникло, втекло, вишикувалося в чергу за станами майбутніх Анук. Анук у тринадцять, яка відкриває для себе хлопців, Анук у чотирнадцять, Анук — неможливо уявити — у двадцять, яка прямує дедалі швидше й швидше до нового обрію…

Цікаво, скільки вона ще пам'ятає. Чотири роки — довгий термін для дитини її віку, і вона більше не згадує Ланскне, або чари, або гірше — Ле-Лавез, хоча періодично про щось прохоплюється — про ім'я, спогад, — і це каже мені більше, ніж вона сама думає.

Але сім і одинадцять років — окремі континенти. Сподіваюся, я добре виконала свою роботу. Достатньо добре, щоб утримати звіра в клітці, а вітер у спокої, і містечко на Луарі тепер — не більше як полиняла листівка з острова сновидінь.

Тож я і далі пильную правду, і світ обертається як завжди, зі своїм добром і злом, а ми тримаємо наші чари при собі й ніколи не втручаємося. Навіть у життя друзів. Навіть настільки, щоб накреслити руну на кришці коробки — на щастя.

Знаю, це досить невелика ціна за те, щоб прожити у спокої майже чотири роки. Та іноді цікаво, скільки ми вже заплатили за це й скільки ще заплатимо.

Колись мати розповідала мені одну стару історію про хлопця, який продав власну тінь дрібному вуличному торговцеві за дар вічного життя. Він отримав бажане й пішов задоволений, щойно угоду було укладено, — бо яка користь від тіні, думав хлопець, і чому б не позбутись її?

Але спливали місяці, потім роки, і хлопець почав розуміти. Мандруючи за кордон, він не відкидав тіні; жодне дзеркало не показувало його обличчя; жодна калюжа, навіть найспокійніша, не давала йому ані найменшого відбиття. Хлопець почав питати себе, чи він невидимий; не виходив у сонячні дні; уникав місячних ночей; розбив усі дзеркала у своєму домі й забив усі вікна віконницями зсередини — і все ж не був задоволений. Кохана покинула його, друзі постаріли й померли. А він і далі жив у вічних сутінках, доки одного дня в розпачі пішов до священника й зізнався, що зробив.

І священник, який був молодим, коли хлопець уклав свою угоду, а тепер став пожовклим та крихким, мов старі кістки, похитав головою і сказав: «Не торговця ти зустрів на дорозі. Той, з ким ти торгувався, хлопче, був Дияволом, а угода з Дияволом зазвичай призводить до того, що хтось втрачає свою душу».

«Але то була лише моя *тінь*», — заперечив хлопець.

І знову старий священник похитав головою.

«Людина, яка не відкидає тіні, насправді зовсім не людина», — мовив він, а тоді відвернувся й більше нічого не казав.

Тож хлопець пішов додому. А наступного дня його знайшли повішеним на дереві. Його обличчя освітлювало ранкове сонце, а на траві біля ніг лежала його довга тонка тінь.

Це лише казка. Я знаю. Але вона все більше нагадує мені про себе, пізно вночі, коли я не можу заснути й дзвіночки тривожно дзеленчать. Тоді я сідаю в ліжку й підношу руки — пересвідчитись, що моя тінь досі на стіні.

І все частіше ловлю себе на тому, що перевіряю і тінь Анук.

10 Ось дме добрий вітер, вітер ласкавий (*фр.*).

11 Блошиний ринок (*фр.*).

12 Ось дме добрий вітер, вітер ласкавий,
Моє серденько кличе мене (*фр.*).

13 Королівський пиріг (*фр.*) — традиційна французька страва, яку готують на Водохреще.
14 Квартал (*фр.*).
15 Булочна-пекарня (*фр.*).
16 Макарун, або макарон, — французьке печиво з мигдалевої пудри та збитих яєчних білків.
17 Страва дня (*фр.*).
18 Пряний хліб (*фр.*).

3. Середа, 31 жовтня

От дідько. Віана Роше. Найдурніше з усього, що я могла бовкнути. Чому я завжди мелю дурниці? Іноді просто не знаю. Тому що вона слухала, напевно, і тому що я сердилась. Останніми днями я багато серджуся.

І ще, мабуть, через ті черевички. Казкові, сяйні черевички на високих підборах, якогось помадного, цукеркового, льодяникового червоного кольору, що блищали на голій бруківці, мов скарб. Таких просто не побачиш у Парижі. Точно не у звичайних людей. А *ми* — звичайні люди. Принаймні так стверджує мама, хоч іноді й не скажеш, судячи з того, як вона поводиться.

Ті *черевички…*

Цок-цок-цок — ішли льодяникові черевички й зупинилися перед *chocolaterie*, доки їхня власниця зазирала всередину.

Зі спини мені спочатку здалося, що я її знаю. Яскраво-червоне пальто в тон черевичкам. Волосся кольору кави з молоком, перехоплене шаликом. Чи то не дзвіночки на її сукні з принтом і дзвінкий браслет з підвісками на зап’ястку? А це що було — ледь помітне сяйво за нею, наче щось у мареві спеки?

Крамницю зачинили через похорон. За мить жінка піде. Але я дуже хотіла, щоб вона лишилася, тож зробила те, чого не мала робити, про що, на думку мами, вже забула, чого не робила дуже давно. Я склала пальці вилами за її спиною й накреслила маленький знак у повітрі.

Легкий вітер із запахом ванілі, мускатного горіха, молока, темних смажених какао-бобів над повільним вогнем.

Це не чари. Насправді ні. Це просто фокус, гра, в яку я граю. Справжніх чарів не існує — і все ж вони діють. Іноді діють.

«Ти мене чуєш?» — промовила я. Не голосом — тінню голосу, дуже легкою, мов опале листя.

І вона це відчула. Знаю, що відчула. Обернувшись, вона заціпеніла. Я змусила двері трохи засяяти, ледь-ледь, кольором неба. Погралася з ними, як з люстерком на сонці, кидаючи зайчики на її обличчя.

Запах деревного диму в горнятку, краплинка вершків, дрібка цукру. Гіркий апельсин, твій улюблений найтемніший 70-відсотковий шоколад поверх товстих скибочок помаранчів з Севільї. Спробуй мене. Скуштуй. Смакуй.

Вона обернулася. Я знала, що обернеться. Ніби здивувалася, помітивши мене, та все одно всміхнулася. Я побачила її обличчя: блакитні очі, широка усмішка, легкий місток ластовиння через ніс, — і вона одразу мені сподобалася, як сподобався Ру, коли ми вперше зустрілися…

А потім вона спитала мене, хто помер.

Я не втрималася. Може, через ті черевички. Може, тому, що знала: за дверима стоїть мама. Хай там як, це сталося саме собою, як те світло на дверях і запах диму.

І щойно я промовила: «Віана Роше» — мабуть, занадто голосно сказала, — з-за дверей з’явилася мама. Мама у своєму чорному пальті, з Розеттою на руках і тим виразом обличчя, який буває в неї, коли я погано поводжусь або коли в Розетти трапляється чергова Випадковість.

— Анні!

Пані в червоних черевичках перевела погляд із неї на мене, а потім знову на маму.

— Мадам… Роше?

Мама швидко оговталася.

— Це моє… дівоче прізвище, — сказала вона. — Тепер я мадам Шарбонно. Янна Шарбонно.

Вона знову кинула на мене той погляд.

— Боюся, моя донька трохи пожартувала, — сказала вона до пані. — Сподіваюся, вона вам не набридала?

Пані затрусилася від сміху — до самих підошов своїх червоних черевичків.

— Зовсім ні, — відповіла вона. — Я просто милувалася вашою гарною крамницею.

— Не моєю, — сказала мама. — Я лише тут працюю.

Пані знову розсміялася.

— Хотіла б і я так! Я мала б шукати роботу, а стою тут, витріщаюся на шоколад.

На цьому мама трохи розслабилася й опустила Розетту, щоб замкнути двері. Та похмуро глянула на пані в червоних черевичках. Пані всміхнулась, але Розетта не відповіла на усмішку. Вона рідко всміхається незнайомцям. У певному сенсі мені було приємно. Це я її знайшла, думала я. Утримала її. Хоча б на мить вона належить мені.

— Роботу? — перепитала мама.

Пані кивнула.

— Моя сусідка по квартирі виїхала минулого місяця, а я ніяк не можу сплачувати за всю квартиру із самої лише зарплатні офіціантки. Мене звати Зозі — Зозі де л'Альба, — і, до речі, я *обожнюю* шоколад.

Її не можна не любити, подумала я. Її очі такі блакитні, а усмішка — наче скибка літньої дині. Усмішка трохи послабшала, коли вона глянула на двері.

— Пробачте, — сказала вона. — Зараз невдалий момент. Сподіваюся, це був не родич?

Мама знову взяла на руки Розетту.

— Мадам Пуссен. Вона мешкала тут. Гадаю, вона сказала б, що керувала цим закладом, хоча, якщо бути чесною, робила небагато.

Я подумала про мадам Пуссен, з її зефірним обличчям і фартухами в блакитну клітинку. Вона обожнювала трояндові помадки і їла їх набагато більше, ніж слід було, хоч мама ніколи нічого не казала.

У неї був удар, пояснила мама, що звучить не так уже й страшно, наче «сонячний удар» або коли хтось «в ударі» і йому все вдається. Але потім до мене дійшло, що ми більше не побачимо мадам Пуссен, *ніколи*, і я відчула якесь запаморочення, наче глянула вниз і побачила велику несподівану діру під ногами.

Я сказала:

— Ні, багато, — і заплакала. І не встигла отямитися, як її руки вже обвивали мене. Від неї пахло лавандою й ароматним шовком, її голос шепотів щось мені на вухо — заклинання, подумала я з подивом, заклинання, зовсім як у часи в Ланскне. А тоді я підняла очі — і це була зовсім не мама. Це була Зозі. Її довге волосся торкалося мого обличчя, а червоне пальто сяяло на сонці.

Позаду неї стояла мама в похоронному пальті. Її очі були темні, як ніч, такі темні, що нізащо, нізащо не вгадаєш, про що вона думає. Вона зробила крок — досі з Розеттою на руках, і я знала, що якщо лишуся на місці, то вона обійме нас обох, і тоді я не зможу припинити плакати, хоч ніяк не зможу пояснити їй, чому. Не зараз. Ніколи. Особливо у присутності пані в льодяникових черевичках.

Тож натомість я розвернулась і побігла крізь голий білястий провулок, так що на мить стала однією з них, вільною, як вітер. Бігати приємно: ти робиш велетенські кроки, можеш розкинути руки й бути

повітряним змієм; можеш спробувати вітер на смак; відчути, що біжиш наввипередки з сонцем; а іноді можна навіть обігнати їх — вітер, сонце й тінь під ногами.

Знаєте, моя тінь має ім’я. Її звати Пантуфль. Колись я мала кролика на ім’я Пантуфль — так каже мама, хоч тепер я не дуже пам’ятаю, чи був він справжнім, чи просто іграшкою. «Твій уявний друг» — іноді кличе його вона, але я майже впевнена, що насправді він поряд, м’якою сірою тінню біля ніг або на моєму ліжку калачиком уночі. Мені досі подобається думати, що він стереже мене, коли я сплю, або біжить зі мною наввипередки з вітром. Іноді відчуваю його. Іноді навіть бачу, навіть тепер, хоч мама каже, що це лише моя уява, і не любить, коли я про нього згадую, навіть жартома.

Тепер мама майже ніколи не жартує і не сміється так, як колись. Напевно, досі непокоїться через Розетту. Я знаю, що вона непокоїться й через мене. Я не досить серйозно сприймаю життя, каже вона. Не маю правильного ставлення.

А Зозі сприймає життя серйозно? О боже. Закладаюся, що ні. Це неможливо, якщо носити ті черевички. Упевнена: тому вона мені одразу й сподобалась. Тими червоними черевичками, і тим, як зупинилася біля вітрини подивитись, і тим, що — я була впевнена — бачила Пантуфля, а не лише тінь біля моїх ніг.

4. Середа, 31 жовтня

Що ж, мені подобається думати, що я вмію ладнати з дітьми. З батьками теж — це частина моїх чарів. Знаєте, не можна вести справи без певних чарів, а конкретно в моїй сфері, коли винагорода — щось значно більш особисте, ніж просто майно, вкрай важливо відчувати на *дотик* життя, в яке вживаєшся.

Не сказати, що мене особливо зацікавило життя цих двох жінок. Принаймні не тоді — хоча, визнаю, я вже була заінтригована. Не покійницею. Навіть не самою крамницею — досить гарною, та аж надто малою й обмежувальною для людини з моїми амбіціями. Однак ця жінка заінтригувала мене, а дівчинка…

Ви вірите в любов з першого погляду?

Гадаю, ні. Я теж не вірю. І все ж…

Той спалах кольорів крізь напіввідчинені двері. Той дражливий проблиск напівбаченого й напівпережитого. Дзенькіт дзвіночків над порогом. Усе це пробудило спершу мою цікавість, а потім дух привласнення.

Зрозумійте: я не крадійка. Насамперед я *колекціонерка*. Я така з восьми років — колекціонувала підвіски на моєму браслеті, а тепер — особистості: їхні імена, їхні секрети, їхні історії, їхні життя. Ну, деякі — задля вигоди, звісно. Але понад усе я насолоджуюся гонитвою, захватом переслідування, зваблениям, боєм. І тією миттю, коли піньята розривається…

Це я люблю понад усе.

— Діти, — всміхнулась я.

Янна зітхнула.

— Так швидко ростуть. Не встигнеш оком кліпнути — а вони вже пішли.

Далеко в провулку дівчинка досі бігла.

— Не тікай далеко! — гукнула Янна.

— Не втече.

Янна була схожа на більш приручену версію своєї доньки. Чорне, коротко підстрижене волосся, прямі брови, очі кольору гіркого шоколаду. Той самий яскраво-червоний, упертий, щедрий рот, що трохи підіймався в кутиках. Той самий неясно-іноземний, екзотичний вигляд, хоч, окрім мигцем побачених кольорів за прочиненими

дверима, я нічим не могла підтвердити цього враження. Говорить без акценту, носить старий одяг з «Ля Редут», незугарний коричневий берет, насунутий під легким кутом, практичне взуття.

Багато можна сказати про людину, глянувши на її взуття. Це було акуратно позбавлене будь-якої екстравагантності: чорне, з круглими носаками, нестерпно типове, як те, що носить її донька в школу. Костюм дещо біднуватий, трохи похмурого відтінку; ніяких прикрас, окрім непримітної золотої обручки; і макіяжу якраз стільки, щоб уникати зауважень.

Дитині на її руках щонайбільше три роки. Ті самі пильні очі, що й у матері, хоча волосся — кольору свіжого гарбуза, а крихітне личко, не більше за гусяче яйце, скрізь в абрикосових веснянках. Непримітна маленька родина, принаймні на поверхні; і все ж я не могла позбутися думки, що тут є щось більше, невидиме: якесь уникливе сяйво, не дуже далеке від мого власного…

І *це*, думала я, буде вартим моєї колекції.

Вона глянула на свій годинник.

— Анні! — гукнула.

У кінці вулиці Анні замахала руками, що могло свідчити про запал або бунт. Метеликово-блакитне сяйво, яке вона лишає по собі, зміцнило моє враження: щось тут приховано. У малій теж був не лише натяк на сяйво, а щодо її матері…

— Ви заміжня? — спитала я.

— Удова, — відповіла та. — Три роки як. Ще до того, як переїхала сюди.

— Справді, — сказала я.

Не думаю. Щоб грати вдову, недостатньо чорного пальта й обручки, а Янна Шарбонно (якщо це її ім’я), як на мене, на вдову не схожа. Для інших, може, й так, але я бачу більше.

Тож нащо брехати? Це ж Париж, заради всього святого — тут нікого не судять за відсутність обручки. То яку маленьку таємницю вона приховує? І чи варто це мого розслідування?

— Це, мабуть, важко — тримати крамницю. Особливо тут.

На Монмартрі, тому дивному кам’яному острівці зі своїми туристами, художниками й відкритими стічними трубами, жебраками й стрип-клубами під липами та щонічною різаниною посеред гарненьких вуличок.

Вона всміхнулась.

— Усе не так погано.

— Справді? — мовила я. — Але тепер, коли мадам Пуссен пішла…

Вона відвела очі.

— Домовласник — наш друг. Він не виставить нас на вулицю.

Здається, я побачила, як вона трохи зашарілася.

— Добре йде бізнес?

— Могло бути й гірше.

Туристи завжди шукають переоцінені товари.

— О, ми ніколи не заробимо на цьому статку…

Так і думала. Ледь окупається. Вона справляє хороше враження, але я бачу дешеву спідницю, потерту крайку доброго пальта на дитині, вигорілу нечитабельну дерев'яну табличку над дверима *chocolaterie*.

І все ж було щось на диво привабливе в тісній вітрині крамниці, заставленій грудами коробок і бляшанок, і в її гелловінських відьмах з найтемнішого шоколаду й кольорової соломи, і в пишних марципанових гарбузах та цукерках з кленового сиропу у формі черепів, ледь помітних під прочиненою віконницею.

І ще був запах — димний запах яблук і паленого цукру, ванілі й рому, кардамону й шоколаду. Насправді я навіть *не люблю* шоколаду; і все ж відчуваю, як у мене слинка тече.

Спробуй мене. Скуштуй.

Пальцями я прокреслила знак Задимленого Люстра — відомий як Око Чорного Тецкатліпоки, — і вітрина наче ненадовго спалахнула.

Жінка стривожилась, здавалося, відчула спалах, і дитина на її руках мовчки нявкнула від сміху й простягнула ручку…

Цікаво, подумала я.

— Ви самі робите весь шоколад?

— Колись робила. Але тепер уже ні.

— Це, мабуть, нелегко.

— Я справляюся, — відповіла вона.

Гм. Цікаво.

Але чи *справляється*? Чи справлятиметься й далі, коли стара жінка померла? Щось я в цьому сумніваюся. Так, на вигляд вона досить вправна, з її впертим ротом і твердим поглядом. Але всередині має слабкість, усупереч усьому. Слабкість — чи, може, силу.

BOOK2GO
ЕЛЕКТРОННІ КНИГИ

КУПИТИ